

ПАНЕЛЬ 1. МОВНА МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-280-0-1>

Барабанова Н. Р.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри журналістики,
Національний університет «Одеська юридична академія»*

Філіпова Л. Я.

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри інформаційних технологій,
Харківська державна академія культури*

КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЄВІ НОРМИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНО-ДІЛОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Наукове визначення структурно-змістовних параметрів комунікативно-мовленнєвих актів виникло на стику логіки, лінгвістики і психології в зв'язку з прагненням дослідників зрозуміти характер взаємної залежності конкретних форм внутрішнього стану людини і способів її зовнішнього виразу (представлення намірів, оцінок отриманих результатів і т. д.) у мовленнєвій формі. Представники даного напрямку як теоретичний об'єкт стали розглядати конкретні ситуації, в яких здійснюється спілкування людей. Будь-яка форма комунікації представляє собою обмін певними репліками, висловлюваннями, текстами. Під елементарною одиницею цього процесу розуміється мовленнєвий акт, тобто спосіб пред'явлення людиною якомусь співрозмовникові (або співрозмовникам) певного повідомлення, вираженого в усній або письмовій формі.

Предметний зміст соціально-ділової комунікації, як правило, втілюється в такому переліку: система комунікацій (в конкретній організації); комунікативні знаки (засоби для створення та сприйняття повідомлень, в тому числі знаки, мови, коди); документна інформація (її отримання, трансформація, створення і т. д.); професійна діяльність (її види, особливості, проблеми, результати); рекламно-інформаційні повідомлення (створення, отримання, аналіз); інтереси комунікантів (мотиви діяльності, психологічні та комунікативні настанови); етичні норми ділового спілкування та інше.

Мовленнєве оформлення предметного змісту соціально-ділової комунікації відповідає загальноприйнятим нормам мовленнєвої

поведінки та втілюється в широкому діапазоні усномовленневих і письмовомовленневих жанрових різновидів літературного мовлення.

У будь-якій сфері діяльності комунікативна поведінка характеризується певними нормами, які дозволяють визначити конкретну комунікативну поведінку як нормативну або ненормативну. Про норми комунікативної поведінки можна говорити в чотирьох аспектах: загальнокультурні норми, групові норми, ситуативні норми та індивідуальні норми.

Важливість розробки стратегії соціально-ділових комунікацій у професійній сфері спілкування обумовлена необхідністю конкретизації кількості типових ситуацій спілкування в кожній сфері та подальшої розробки відповідних моделей їх змісту. При цьому важливо враховувати певні психологічні та комунікативні настанови, що відповідають професійним діям комунікантів. Ці настанови впливають на вибір програми комунікативно-мовленневих дій. Чимало сучасних фахівців стверджують, що знання ділового етикету може виручити навіть в тих ситуаціях, коли відсутні надійні професійні знання, добре володіння предметом обговорення. Однак діловий етикет так само обумовлений виконанням певних комунікативно-мовленневих дій, як і весь процес професійної взаємодії в цілому. Стратегії соціально-ділових комунікацій повинні, таким чином, базуватися на предметно-змістовній основі професійних комунікацій і загальнокультурних нормах поведінки.

Щодо особливостей соціально-ділових комунікацій. Якщо ділові комунікації є за своєю природою соціальними, але при цьому обслуговують певні конкретні ситуації взаємодії, логічно доповнити список соціальних комунікацій поняттям «соціально-ділові». Специфіка такого виду комунікацій буде визначатися їх інваріантними формально-смысловими засобами реалізації по відношенню до різних сфер діяльності і виникаючих у них типових ситуацій. Моделі відповідних ситуацій відрізняються один від одного за метою, відносинами учасників спілкування між собою і за формами поведінки, але не втрачають при цьому соціальної спрямованості.

Моделювання типових комунікативних ситуацій (ТКС) з метою їх використання в практиці соціально-ділової комунікації має враховувати відповідні вербальні та поведінкові норми спілкування, співвіднесені з характеристиками суб'єктів і об'єктів взаємодії. Практика показує, що найбільш активно професійна і соціокомунікативна компетентність особистості формується в сфері професійної діяльності (сфера виробництва, бізнесу) і навчально-науковій сфері (загальна та додаткова освіта). Формально-змістова структура моделі ТКС соціально-ділової комунікації дозволяє моделювати необхідні для тієї чи іншої сфери ситуації, уніфікуючи їх за формою та змістом. На змістовно-комунікативному рівні ТКС являє собою смислову єдність об'єктів

комунікації та відповідних способів викладу. Проведений Н.Р. Барабановою аналіз подібних смислових єдностей у навчально-професійній та діловій сферах надає уявлення про необхідність формування комунікативно-мовленнєвої компетентності від простих комунікативних дій до складних.

Констатуючи недостатній рівень комунікативно-мовленнєвої компетенції навіть у хороших фахівців, знавців своєї справи, можна стверджувати, що її формуванню та розвитку приділяється недостатня увага в освітніх структурах та, перш за все, в освітніх програмах, які створюються з урахуванням компетентнісного підходу до підготовки фахівців.

Окремо слід наголосити на актуальності комунікативних норм та поведінки у сучасному інформаційно-мережевому просторі. В українському суспільстві актуалізуються питання проникнення Інтернет-технологій в суспільне життя і, зокрема, в освітню сферу, де новітні технології стають інструментом інтерактивного навчання, зокрема в системі дистанційної освіти. Важливими стають морально-етичні проблеми взаємовідносин між комп'ютером та людиною в міжнародному мережевому просторі. Головною ж умовою успішного співіснування людина–комп'ютер та людина–інтернет має бути регулювання відносин між ними та розуміння важливості саморегуляції поведінки користувача в мережі на основі морально-етичних норм, в тому числі комунікативно-мовленнєвих дій. Тобто нам усім слід реалізовувати та підтримувати головний принцип кодексу всесвітньої мережевої етики – *Noli posere* (лат.м.) або *Do no harm* (англ.м.) – Не нашкодь.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-280-0-2>

Bezrukov A.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at Philology and Translation Department,
Ukrainian State University of Science and Technologies, Dnipro*

CULTURAL MODALITY OF TRANSLATION AS A MEANS OF INTERCULTURAL COMMUNICATION

Over the past years, interest in the problems of intercultural communication has not only been kept in various branches of the humanities but, given the expansion of international contacts, is becoming increasingly relevant. Translation as one of the pivotal means of intercultural